

Noves dades de distribució de la sargantana cua-roja *Acanthodactylus erythrurus* (Schinz, 1833) a Catalunya

David Gómez
vidvng@hotmail.com

Resum

Es descriuen nou noves localitzacions per a *Acanthodactylus erythrurus* (Schinz, 1833) a Catalunya, després d'una campanya de recerca de l'espècie.

Abstract

We describe nine new locations for *Acanthodactylus erythrurus* (Schinz, 1833) in Catalonia, after campaign of research on the species.

Resumen

Se describen nueve nuevas localizaciones para *Acanthodactylus erythrurus* (Schinz, 1833) en Catalunya, después de una campaña de búsqueda de la especie.

Paraules clau: Sargantana cua-roja; *Acanthodactylus erythrurus*; *Lacertidae*; distribució; Catalunya.

Key words: Spiny-footed Lizard; *Acanthodactylus erythrurus*; *Lacertidae*; distribution: Catalonia.

Palabras clave: Lagartija coliroja; *Acanthodactylus erythrurus*; *Lacertidae*; distribución; Catalunya.

INTRODUCCIÓ

La sargantana cua-roja *Acanthodactylus erythrurus* (Schinz, 1833) es distribueix pel Marroc, Algèria i la península ibèrica. A Catalunya és present al camp de Tarragona, Terres de l'Ebre i sectors meridionals i deprimits de la plana de Lleida (Rivera *et al.*, 2011). Llorente *et al.* (1995) citen l'espècie a les següents comarques: Montsià, Baix Ebre, Ribera d'Ebre, Segrià, les Garrigues, Priorat, Baix Camp, Alt Camp i Tarragonès, tot i que assenyalen alhora que podria haver desaparegut de localitats de la Catalunya interior i de l'hemidelta sud de l'Ebre (on no es té constància de l'espècie des de 1984). També segons Llorente *et al.* (1995) s'ha constatat la seva

desaparició a les dunes de Cubelles (Baix Penedès) i no s'han confirmat les localitzacions del Massís del Garraf; així per aquests autors la sargantana cua-roja és, possiblement, el saure amb més perill d'extinció a Catalunya, tant pels seus requeriments ecològics com per l'alteració del seu hàbitat.

MATERIAL I MÈTODES

Després de la troballa, el 18 de setembre del 2011, d'un individu juvenil de sargantana cua-roja a una nova quadrícula, UTM 31T CG00, i de la confirmació d'alguns altres individus a altres dues noves quadrícules UTM: 31T BG90 i 31T CF96, es decideix fer una sèrie de prospeccions per zones on es creu molt probable l'existència de l'espècie, durant els anys 2011 i 2012.

Es marquen dues zones principals, la plana de Lleida (comarques del Segrià i les Garrigues) i la depressió de l'Ebre (comarques de la Ribera d'Ebre i Terra Alta).

En els recorreguts es va tenir en compte la proximitat i connexió d'altres localitzacions, buscant fondalades i petites depressions per sota dels 400m d'altitud on el substrat fos sorrenc.

La recerca es va fer prioritzant sempre els costers d'exposició sud, i en alguns casos el sud-oest.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

Amb el conjunt de les prospeccions fetes des de setembre de 2011 fins al novembre del 2012, s'aporten les següents noves cites per a la sargantana cua-roja a Catalunya, corresponents a deu noves quadrícules UTM 10x10: 31T BG90; CG00; CF19; CF08; BF98; BF86; BF87; BF97; BF76; CF96.

S'enumeren de la següent manera: UTM 10x10; UTM 1x1; altitud (msnm); municipi; hàbitat; data:

- UTM 31T BG90; (BG 9803); 180m; Montoliu de Lleida; vegetació de secà, amb abundància d'esparg bord (*Lygeum spartum*), farigola (*Thymus vulgaris*) i espernallac (*Santolina chamaecyparissus*).

El 25/10/2008 es troba un exemplar adult femella, i el 26/9/2009 es troben dos exemplars juvenils.

- UTM 31T CG00 (CG 0001); 180m; Montoliu de Lleida; turó amb vegetació de secà amb abundant esparg bord (*Lygeum spartum*).

El 18/9/2011 es troba un juvenil, i el 3/4/2012 es troba un subadult.

- UTM 31T CF19 (CF 1196); 300m; Castellans; brolles dominades per romaní (*Rosmarinus officinalis*), amb garric (*Quercus coccifera*) i algunes gatoses (*Ulex parviflorus*).

El 5/10/2011 es troben quatre juvenils i un adult, i el 25/3/2012 es troben un adult i un subadult.

- UTM 31T CF08 (CF 0187); 295m; Torrebesses; brolles dominades per romaní (*Rosmarinus officinalis*) amb garric (*Quercus coccifera*).

El 17/4/2012 es troben tres adults.

- UTM 31T CF98 (CF 9789); 255m; Torrebesses; brolles dominades per romaní, també als marges de camp d'oliveres.

El 23/9/2012 es troben cinc juvenils i un adult.

- UTM 31T BF86 (BF 8769); 85m; Riba-roja d'Ebre; camí d'entrada als camps de conreu d'oliveres i ametllers, amb marges compostos per matolls de romaní (*Rosmarinus officinalis*).

El 1/5/2012 es troben tres adults.

- UTM 31T BF87 (BF 8870); 60m; Riba-roja d'Ebre; turó amb brolles dominades per romaní (*Rosmarinus officinalis*) i algunes ginestes vimeneres (*Retama sphaerocarpa*).

El 1/5/2012 es troben dos adults, i el 8/5/2012 es troben un juvenil i un adult.

- UTM 31T BF97 (BF 9071); 60m; Riba-roja d'Ebre; part baixa d'un turó amb brolles dominades per romaní i algunes ginestes vimera (*Retama sphaerocarpa*).

També al mig del camí dels camps de conreu.

El 1/5/2012 es troben dos adults i un juvenil.

- UTM 31T BF97 (BF 9070); 60m; Flix; marge de camp de conreu d'oliveres.

El 1/5/2012 es troben dos adults.

- UTM 31T BF76 (BF 7966); 310m; Riba-roja d'Ebre; al mig d'un camí amb brolles dominades per romaní, espart i alguna foixarda (*Globularia alypum*)

El 16/5/2012 es troben dos subadults.

- UTM 31T BF76 (BF 7965); 325m; La Pobla de Massaluca; camp de conreu d'oliveres amb marges de romaní.

El 16/5/2012 es troben un adult i tres subadults.

- UTM 31T CF96 (CF 9062); 2m; Vilanova i la Geltrú; zona molt transformada, que des de fa uns anys està recuperant una part de la seva comunitat dunar. Platja amb dunes embrionàries amb comunitats obertes amb jull de platja (*Agropyrum junceum*), amb comunitat de reraduna amb *Crucianella maritima* i una zona més antròpica amb alguns salats blancs (*Atriplex halimus*), brolla de romaní amb bruc d'hivern i esteperola, i també amb vegetació ruderal.

El 15/8/2011 es troben tres juvenils, i el 29/3/2012 es troben un subadult i un juvenil.

A Hódar (2002) han estat citades 23 quadrícules per a la sargantana cua-roja a Catalunya. Una de les quadrícules on està citada és la 31T CF28, però en aquest cas seria convenient una confirmació d'aquesta dada per tenir-la en consideració.

En aquesta nota s'aporten citacions en 11 quadrícules UTM 10x10 per a la sargantana cua-roja, on fins ara no havia estat observada, nou d'aquestes quadrícules noves són a Catalunya i dues a l'Aragó.

La nova localització a la comarca del Garraf 31T CF96 aportada en aquesta nota, resulta ser la cita costanera més septentrional, i pot tenir antecedents propers en l'antiga presència a les dunes de Cubelles (Llorente et al, 1995), alhora que sembla donar validesa a l'antiga citació de l'espècie a Sant Pere de Ribes (Garraf) UTM: 31T CF97, trobada per Oscar Arribas (in: Filella & Pascó, 1984) els dies 17/05/1981 i 5/07/1981; consultat el citat autor, es reafirma sobre les seves observacions.

D'altra banda, i donada la proximitat geogràfica, s'aporten unes noves localitzacions de sargantana cua-roja a l'Aragó, que segons les dades publicades per Hódar (2002) també serien quadrícules UTM 10x10 fins el moment no citades per aquesta espècie: UTM 31T BF 69, al maig de l'any 2010, entre Fraga i Candanos (Baix Cinca, Osca), diversos exemplars observats per Joan Maluquer-Margalef i Xavier Rivera. I a l'UTM: 30T YL39, el 22/06/1987 a Bujaraloz, pròxim a l'ermita de San Jorge (Monegros, Saragossa) un adult observat per Xavier Rivera.

AGRAÏMENTS

A Ferran Turmo, per la confirmació de la cita en la quadrícula 31T BG90 i per la seva col·laboració en la prospecció i seguiment de la població en la quadrícula 31T CG00.

REFERÈNCIES

- FILELLA, E. & PASCÓ, J. (1984): Aproximació a la faunística herpetològica del massís de Garraf del sud-est (Província de Barcelona). *Butlletí Soc. Cat. Ict. Herpetol.* 6: 26-32.
- HÓDAR, J.A. (2002): *Acanthodactylus erythrurus*. In: Atlas y Libro Rojo de los Anfibios y Reptiles de España (Pleguezuelos, Márquez & Lizana eds.) Dirección General de Conservación de la Naturaleza, Madrid. 191-192.
- LLORENTE, G.A.; MONTORI, A.; SANTOS, X. & CARRETERO, M.A. (1995): *Atlas dels amfibis i rèptils de Catalunya i Andorra*. Ed. Brau. Figueres. 192pp.
- RIVERA, X.; ESCORIZA, D.; MALUQUER-MARGALEF, J.; ARRIBAS, O & CARRANZA, S. (2011): *Amfibis i rèptils de Catalunya, País Valencià i Balears*. Edita: Lynx & SCH, Bellaterra (Barcelona) 276pp.

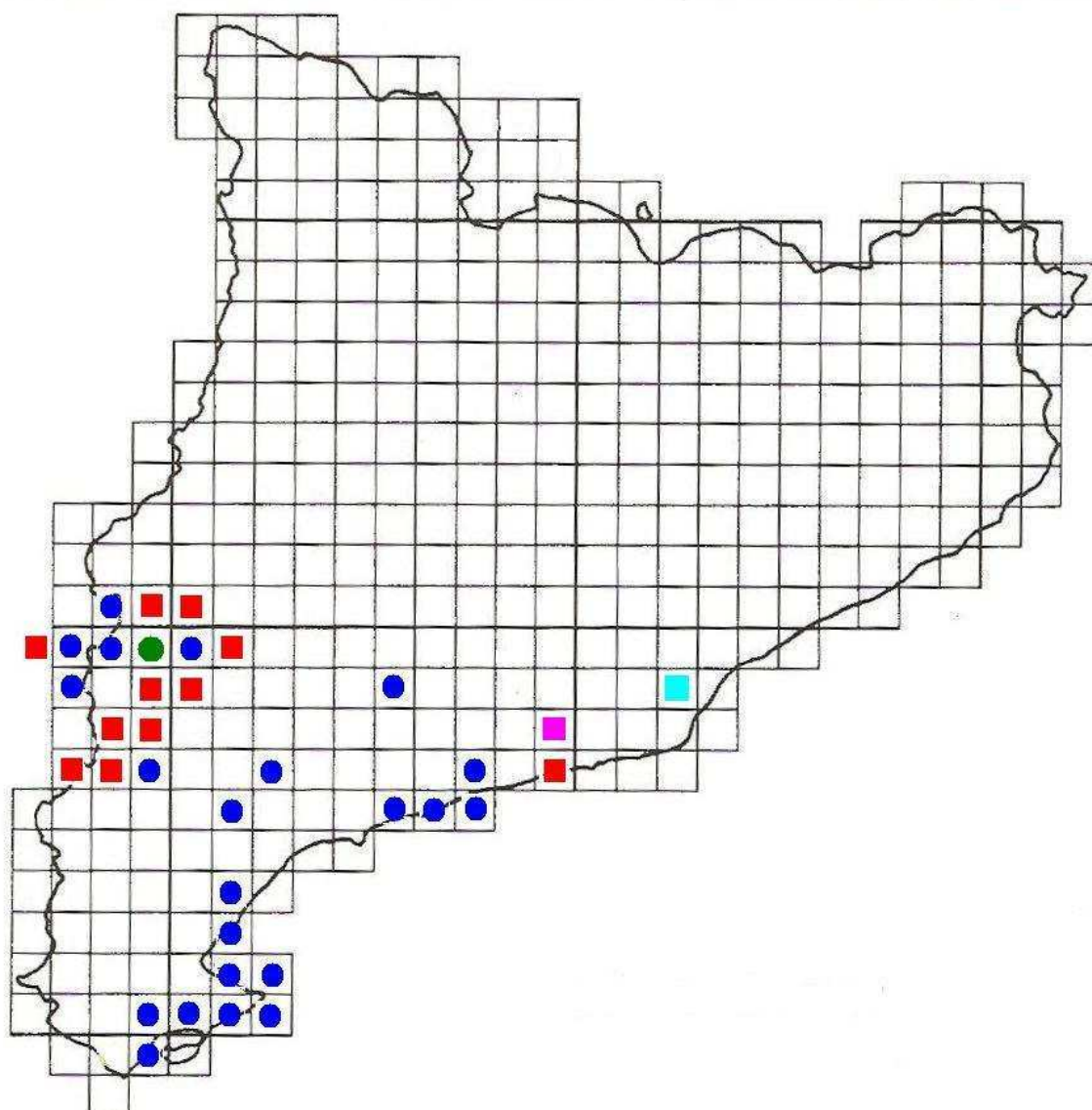

Figura 1: Mapa de Catalunya amb les quadricules UTM 10x10. Els reticles de color blau, és la distribució coneguda segons Hódar (2002); El reticle 31T CF28 de color blau clar, es una dada publicada però que requeriria de confirmació per poder ser acceptada; El reticle 31T CF97 en color violeta, es una citació que havia estat rebutjada per diversos autors, però que ara podria considerar-se, com una antiga observació vàlida; El reticle 31T BF99 de color verd és una cita de D. Sanuy (2009). En vermell estan representades les quadrícules on ha estat observada la sargantana cua-roja, citades per primer cop en aquesta nota, 10 reticles nous a Catalunya: 31T BG90; 31T CG00; 31T CF19; 31T CF08; 31T BF98; 31T BF86; 31T BF87; 31T BF97; 31T BF76 i 31T CF96, i dues noves a l'Aragó: 31T BF69 (assenyalada també en vermell) i 30T YL39 (no assenyalada al mapa).

Figura 2. Hàbitat d'*Acanthydactylus erythrurus* amb brolles dominades per romaní (*Rosmarinus officinalis*) i amb garric (*Quercus coccifera*) a Torrebesses (Les Garrigues).

Figura 3. Exempler d'*Acanthydactylus erythrurus* trobat al mig d'un camp de conreu d'oliveres a La Pobla de Massaluca (Terra Alta).